

Психічні стани та їх зв'язок зі страхом у дитячому віці

О.М. Корміло. Психічні стани та їх зв'язок зі страхом у дитячому віці. У статті проаналізовано проблему психічних станів, їх видів та особливостей. Під психічним станом науковці розуміють тимчасовий функціональний рівень психіки, який відображає взаємодію впливу внутрішнього середовища організму або зовнішніх чинників та визначає спрямованість перебігу психічних процесів у даний момент і виявляє психічних властивостей людини. До найбільшої групи негативних психічних станів відносять емоційні, оскільки в переважній їх більшості емоційний компонент як елемент структури є домінуючим. Серед негативних психічних станів, що властиві для дитячого віку, є стан страху. Експериментальне вивчення дитячих страхів дозволило виділити види страхів, що є характерними для дітей віком від 3 до 5 років. Вирішення проблеми корекції дитячих страхів вимагає від психолога комплексного підходу, зокрема залучення сім'ї.

Ключові слова: психічний стан, негативні психічні стани, страх, дитячий вік.

О. М. Корміло. Психические состояния и их связь со страхом в детском возрасте. В статье проанализирована проблема психических состояний, их видов и особенностей. Под психическим состоянием ученые понимают временный функциональный уровень психики, который отражает взаимодействие влияния внутренней среды организма или внешних факторов и определяет направленность протекания психических процессов в данный момент, а также проявление психических свойств человека. Большую группу негативных психических состояний составляют эмоциональные, поскольку у подавляющего их большинства эмоциональный компонент, как элемент структуры является доминирующим. Среди негативных психических состояний, свойственных для детского возраста, является состояние страха. Экспериментальное изучение детских страхов позволило выделить виды страхов, которые присущие детям от 3 до 5 лет. Решение проблемы коррекции детских страхов требует от психолога комплексного подхода, в частности задействование семьи.

Ключевые слова: психическое состояние, отрицательные психические состояния, страх, детский возраст.

Постановка проблеми. Важливим етапом у житті людини є період дитинства, впродовж якого активно формується особистість. Відбувається розвиток пізнавальних потреб, психічних

станів дитини, вона набуває нових знань і життєвого досвіду. Водночас переживання негативних психічних станів є серйозною перешкодою для гармонійного розвитку, заважає повноцінній соціалізації та призводить до невротизації дитини. Психічний стан тісно пов'язаний з індивідуальними властивостями особистості. Він характеризує психічну діяльність не загалом, а індивідуально.

Найбільшу групу негативних психічних станів складають емоційні, оскільки в переважній їх більшості емоційний компонент як елемент структури є домінуючим. Серед емоційних негативних психічних станів вагоме місце науковці відводять хвилюванню, тривозі, страху, паніці, гніву, переляку, незадоволенню, суму, горю, розпачу, пригніченості, емоційному перенапруженню, ненависті, фрустрації, агресії, депресії. Проблема психічних станів є однією з маловивчених і складних у психологічній науці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Психічні стани – це особлива психологічна категорія, що відрізняється від психічних процесів і психічних особливостей особистості та одночасно впливає на них, ними і детермінується. У класичному поділі психічних явищ вони виокремлені за ступенями зменшення динамічності, лабільності та швидкості їхніх змін – процеси, стани та властивості.

Психічні стани – це психологічна характеристика особистості, що показує відносно статичні та перманентні моменти її душевних переживань. Важливість їх вивчення пояснюється тим, що від їхньої зміни залежить ефективність поведінки і діяльності людини. М.Д. Левітов зазначав, що психічні стани як складне явище є єдністю психічних процесів, їхнім підсумком. Але психічні процеси, що виникли, «накладаються» на психічні властивості особистості, які, залежно від свого психоенергетичного потенціалу, тобто ступеня розвитку, тості й міцності, гальмують, стримують їх або сприяють розвитку, тобто підсилюють [2, С.649]. Можна сказати, що психічний стан – це «стан душі», різноманітні її відгуки на свої власні відчуття та уявлення. І як стверджує Т.С. Кириленко, це форма реагування, яка відображає ставлення особистості до власних психічних явищ у певний момент часу за певних умов [5].

Проблемі вивчення та аналізу психічних станів особистості присвячені праці багатьох вітчизняних, а також зарубіжних учених-психологів (Л. Берковітц, В. Бехтерев, В. Вілюнас, Б. Додонов, К. Ізард, Є. Ільїн, О. Ковальов, Т.С. Кириленко, М.Д. Ле-

вітов, К. Платонов, С. Рубінштейн, Г. Шингаров, О. Чебикін, П. Якобсон та ін.).

Дослідження феномена страхів безпосередньо пов'язане з вивченням проблеми емоцій, яка ще недостатньо спрацьована у психологічній науці. Деякі аспекти емоційних проявів особистості, що так чи інакше пов'язані з виникненням страхів, досліджувалися у працях Л.Н.Аболіна, П.К.Анохіна, А.М.Ананьєва, Г.М.Бреслава, В.К.Вілюнаса, Б.І.Додонова, О.В.Запорожця, К.Ізарда, Є.П.Ільїна та ін.

Розкриття соціально-філософського аспекту проблематики страхів стало предметом дослідження В.А.Андрусенко, А.О.Прохорова, С.С.Сизова та ін. Вивченню проблеми страхів присвячено велику кількість досліджень зарубіжних психологів (Д.Бретт, О.Кондаш, Д.Лейн, Р.Мей, Е.Міллер, Б.Філліпс, Л.Херсов та ін.).

Метою даної статті є комплексний науковий аналіз взаємозв'язку психічних станів та страху як негативного емоційного стану в дитячому віці. Психодіагностика дитячих страхів та шляхи їх профілактики.

Виклад основного матеріалу. Психічні стани як самостійну категорію вперше виділив В. Н. М'ясищев (1932). Проте в теоретичному плані питання про психічні стани було піднято М.Д. Левітовим (1964), який проаналізував наукову літературу з цієї проблеми, розглянув механізми прояву психічних станів та виклав загальні завдання їх вивчення [6].

Вчений розуміє психічні стани як цілісну характеристику психічної діяльності за певний період часу, що розвиває своєрідність перебігу психічних процесів залежно від предметів і явищ дійсності, які відображаються, попереднього стану і психічних властивостей особистості. На думку В. М'ясищева, психічний стан — це загальний функціональний фон діяльності, на якому розгортаються психічні процеси. Інтегруюче значення психічних станів людини дало можливість А. Прохорову охарактеризувати дане явище як єдність переживання та зовнішньої діяльності у вигляді поведінки, дій суб'єкта, хоча зв'язок між поведінкою й станом не завжди є прямим. Під психічним станом також розуміють тимчасовий функціональний рівень психіки, який відображає взаємодію впливу внутрішнього середовища організму або зовнішніх чинників та визначає спрямованість перебігу психічних процесів у даний момент і вияв психічних властивостей людини [2; 3; 4; 7; 9].

Існують інші визначення даного поняття однак досі відсутні загальноприйняті визначення психічних станів, бракує

чітких уявлень про їх склад, функції, детермінанти, класифікацію, взаємозв'язок, взаємообумовленість і методи дослідження. Складність розрізнення типів психічних станів у тому, що їх важко розмістити в межах однієї шкали, класифікувати за певною ознакою. Кожен із станів має свій континуум виявів та набір ознак, наприклад, рівень усвідомленості, домінування психічних процесів, тривалість, адекватність чи неадекватність ситуації. Своєрідність вивчення психічних станів полягає у тому, що співвідношення між психофізіологічними характеристиками станів та їх когнітивними компонентами є багатозначними. Одні й ті ж самі психофізіологічні характеристики можуть бути основою різноманітних станів, часто протилежних за ситуативно-психологічним змістом, і, навпаки, один і той самий стан може існувати при значних розбіжностях у психофізіологічних характеристиках і при цьому зберегти свій зміст [7].

Характерною властивістю психічних станів є їх повторюваність. При цьому має значення ефект «второваного сліду» для бажаних станів, а також механізми психологічних захистів щодо небажаних станів. За А. Прохоровим, психічні стани регулюють інші прояви психіки, окреслюють їх діапазон, рівень та межі прояву. Вони є провідним засобом формування певних якостей психіки на початкових етапах свого розвитку та становлення, відіграючи організуючу та інтегруючу роль. І лише тоді, коли психічна якість стає розвиненою та усталеною, роль психічних станів стає фоною [7].

Психічним станам властивий ряд особливостей. Перша з них – цілісність. Хоча стани і відносять переважно до певної сфери психіки (пізнавальної, емоційної, вольової), вони характеризують психічну діяльність у цілому за певний проміжок часу.

Друга особливість психічних станів – їхня рухливість і відносна стійкість (тому що психічні стани мінливі: мають початок, кінець, динаміку).

Їхня третя особливість – прямий і безпосередній взаємозв'язок із психічними процесами й властивостями особистості. У структурі психіки стани розташовуються між процесами й властивостями особистості. Вони виникають у результаті відображення діяльності мозку. Проте, виникнувши, стани, з одного боку, впливають на психічні процеси (визначають тонус і темп відображеної діяльності, вибірковість відчуттів, сприйняття, продуктивність мислення індивіда та ін.), з другого боку – представляють собою «будівельний матеріал» для формування властивостей особистості.

Отже, психічні стани служать фоном, що сприяє прояву особливостей особистості або маскуванню їх.

Четверта особливість психічних станів – їхня індивідуальна своєрідність і типовість.

П'ята особливість психічних станів – їхнє значне різноманіття. Про це свідчить наступний неповний їхній перелік: подив і здивування, розгубленість і зосередженість, надія й безнадійність, зневіра й бадьорість, підйом і збудженість, нерішучість і рішучість, напруженість і спокій і т. д.

Шоста особливість – полярність психічних станів, тому що кожному з них відповідає протилежне. Так, активності протистоїть пасивність, упевненості – непевність, рішучості – нерішучість.

Зазначені особливості властиві психічним станам будь-якої людини. Розрізняють позитивні та негативні психічні стани. Узагальнюючи як об'єктивні, так і суб'єктивні підстави такої характеристики, слід зазначити, що негативні психічні стани призводять до помітних негативних змін у поведінці, діяльності, взаємостосунках та до дизгармоній у розвитку особистості. Також вони можуть зумовлювати деструктивні зміни у функціонуванні емоційної сфери, зокрема, порушення процесів емоційної саморегуляції, підвищення рівня емоційної збудливості, афективності, невірноваженості, ригідності. Суб'єктивно негативні психічні стани найчастіше сприймаються як особистісно небажані, оскільки викликають негативні внутрішні переживання, дискомфортні відчуття та емоційні перенапруження. Більшість з них важко піддаються контролю та вимагають значних вольових зусиль щодо їх гальмування.

За суто психологічними ознаками виділяють інтелектуальні, емоційні, вольові та комбіновані стани. Найбільшу групу негативних психічних станів складають емоційні, оскільки в їх більшості емоційний компонент як елемент структури є домінуючим. Серед емоційних негативних психічних станів С. Томчук вагоме місце відводить хвилюванню, тривозі, страху, паніці, гніву, переляку, незадоволенню, суму, горю, розпачу, емоційному перенапруженню, ненависті, фрустрації, агресії, депресії [9].

Н. Левітов, розглядаючи стани схвильованості та тривоги, наводить критерії, за якими можна віднести певний психічний стан до позитивних чи негативних. Психічний стан, на думку вченого, є негативним, якщо:

- інтенсивність та сила стану є неадекватними об'єктивним ситуаціям, що їх викликали;

- формовиявлення стану свідчить про певну втрату самоконтролю;
- наявні різкі, афективні форми реакцій;
- подібний стан набуває ригідності, й особистість застрягає на певних емоційних переживаннях чи об'єктах, що їх спровокували [56].

На думку М. Варія, найбільш негативним є психічний стан страху, який зумовлений надзвичайно сильними, небезпечними для життя зовнішніми подразниками та може порушити психічну стійкість людини, спонукати до негативних дій і вчинків. Найчастіше люди стикаються з таким його різновидом, як стан переляку, що виникає на основі самозбереження під час зіткнення з небезпечкою, різкій чи несподіваній зміні середовища. Страх може спричинити паніку – груповий психічний стан, який розвивається раптово в разі несподіваного враження загрозливого характеру й швидко поширюється через психічний вплив на інших людей [2].

А тому проблема вивчення страху в дитячому віці є важливою та актуальною. Особливістю вікового розвитку почуття страху є його усвідомлення старшими дошкільниками. Дитина починає відрізняти його від гніву, сорому, відчувати якість самого переживання та розуміти умови, в яких воно проявляється, тобто усвідомлювати свій внутрішній стан, аналізувати його. Це сприяє тому, що поступово емоційне ставлення дитини до окремих власних дій стає все стійкішим, набуває узагальненого характеру, що дозволяє гальмувати прояв певних бажань і спонукань. З розвитком дитини, розширенням морального досвіду, страх стає більш складним почуттям, і в дошкільному віці відокремлюється від сорому. Н. Карпенко вважає, що «сором – це негативне почуття, яке дає для людини позитивний ефект у своїй дії, а страх – це негативне почуття, що несе і негативний ефект у своїй дії на людину» [5, с.8]. Страх, взаємодіючи із соромом, може утворювати особливий патерн емоційної реакції. Переживання сорому при переляку може бути зумовлене поведінкою батьків, коли вони соромлять дитину за найменші прояви страху[4].

Страх виконує різноманітні функції у психічному житті людини. Так, як і реакція на загрозу, він допомагає людині уникнути зустрічі з нею, відіграючи тим самим захисну, адаптивну роль у системі психічної регуляції. Страх може бути своєрідним засобом пізнання навколишньої дійсності, що приводить до більш критичного та вибіркового ставлення до неї.

Коли розглядати дитячі страхи, то дослідження вчених свідчать про те, що вони у випадку нормального розвитку є важли-

вою ланкою в регуляції поведінки дитини і загалом мають позитивний адаптаційний зміст. Але, коли загальна сума страхів обмежує дитину певними засобами реагування та взаємодії із зовнішнім світом, що виключає інші можливості, то може виникнути стан психічного напруження, безпорадності, абсолютного безсилля.

Зворотною стороною страху є агресивність, за якою, на думку К.Лоренца, Л. Таран, часто приховується відчай дитини, яка страждає від страхів і не знаходить розуміння та любові в найближчому оточенні. Прагнення дорослих нав'язувати дитині у всьому свою волю викликає у дітей невпевненість, амбівалентність емоцій і, як результат, страхи, які можуть проявлятися в спалахах агресії, стають частиною структури особистості дитини [5].

Як вважає О. Кононко, страх найчастіше виявляється у комбінаціях з іншими емоціями. До найпоширеніших комплексів емоцій, складовою яких він є, відносять тривожність – комплекс фундаментальних емоцій, що включає страх, горе, гнів, сором, провину, іноді – інтерес, депресію, любов.

З метою дослідження видів дитячих страхів нами було організовано та проведено експериментальне дослідження. У досліджувану групу ввійшли діти віком від 3 до 5 років. Психодіагностика дитячих страхів здійснювалася за проективною методикою Т.В. Колесіної «Страхи у дітей». Дана методика спрямована на виявлення об'єктів страху. Процедура дослідження полягала в тому, що кожна дитина промальовувала свій страх. Після виконання завдання з дітьми проводиться індивідуальна бесіда для отримання максимуму допоміжної інформації. Проаналізувавши зміст відповідей індивідуальної бесіди, ми отримала додаткову інформацію, яка допомогла детальніше розкрити переживання самого страху дітьми і їхнє ставлення до нього.

Відповіді дітей були чіткими і вони не роздумуючи називали зображені на малюнку страхи. Це дає можливість стверджувати, що боязнь, яка переважає у дошкільників, є ними усвідомлена. У деяких дітей спостерігались емоційні переживання, що свідчить про природній характер страху, з яким діти зустрічаються досить часто у своєму житті. Не менш важливим є страх, пов'язаний з переглядом улюблених мультфільмів, але при цьому дошкільнята далі продовжують їх дивитись, що підсилює його вияв і у подальшому може перейти у фобії. У більшості дітей боязнь спричинена пережитим негативним досвідом, що і було першоджерелом.

Отож, з 3-річного віку діти бояться: залишатися одні в кімнаті, квартирі; нападу бандитів; захворіти, заразитися; померти;

смерті батьків; якихось людей; тата або маму, покарання; казкових персонажів (Бабу Ягу, Коцюя і т. п.); запізнення в дитячий садок; страшних снів; деяких тварин (вовка, собаку, змії, павука і т. п.); транспорту (машини, поїзда); стихійного лиха; висоти; глибини; замкнутого простору; води; вогню; пожежі; крові; уколів; лікарів; болю; несподіваних різких звуків.

Існують і поодинокі індивідуальні страхи дітей, які пов'язані з їхнім особистісним досвідом (те, що колись налякало їх самих). На такі страхи слід звертати особливу увагу, оскільки вони можуть приховувати якийсь негативний вплив із навколишнього середовища. Наприклад: страх перед братом (старшим) говорити про те, що вдома він чинить насильство (б'є) по відношенню до молодшого; страх чужих (поганих) людей, який виник внаслідок поганого ставлення до себе сторонніх; страх краплі, що все отруює спричинений розповіддю самих батьків про бактерії і їхню дію в організмі; страх ножа, що виник після поранення ним дитини тощо.

Слід також відмітити і ті об'єкти, що не пов'язані із природними явищами і страхом перед ними, наприклад: робот, зброя, автомобілі. Такі об'єкти страху є неприродними і навряд чи дитина могла побачити їх на вулиці. Усе це є наслідком перегляду фільмів жаху, які ще рано дивитись дітям такого віку. Перегляд подібних речей не лише викликає панічне почуття страху, але і порушує психіку людини.

Що ж є причиною таких страхів у дітей? Індивідуальна робота з дітьми, їхніми батьками показує, що однією з найпоширеніших причин появи дитячих страхів є неправильне виховання дитини в сім'ї, складні сімейні відносини, неадекватні виховні позиції батьків; порушення контакту дитини з батьками внаслідок розпаду сім'ї або тривалої відсутності одного з батьків; рання ізоляція дитини від сімейного оточення; особові характеристики батьків і деякі інші.

Дитячий психолог повинен пам'ятати, що основна допомога у подоланні вікових страхів полягає у тому, щоб не заважати дитині відчувати, усвідомлювати свої страхи. Це допоможе їй згодом перерости ті чи інші страхи, відчути здатність долати перешкоди. Чого б не боялася дитина, необхідно враховувати, що не можна намагатися боротися з дитячими страхами авторитарними методами, намагаючись показати насильно, що нема чого боятися, висміювати, соромлячи дитину. Така поведінка може привести до певних порушень психіки, що стане причиною погіршення психічного стану дитини.

Звичайно, вирішення проблеми корекції дитячих страхів вимагає від психолога комплексного підходу, зокрема залучення сім'ї. Ця робота може проявлятися як в ознайомленні батьків із результатами дослідження в доступній формі, так і у направленні батьків на консультацію до фахівця з сімейних питань. Такий підхід може впливати не тільки на зовнішні сторони прояву страхів, але і на обставини, що породжують його.

Не варто очікувати швидких результатів у подоланні дитячих страхів. Для того, щоб позбавитися страху, необхідно нейтралізувати ті травматичні переживання, які негативно впливають на психіку людини і змушують її відчувати страх. М. Кузьміна вважає, що непропрацьовані страхи накопичуються, розростаються і переходять із усвідомленого в несвідоме, діючи на рівні рефлексу.

Основними методами корекції емоційних станів, зокрема, й стану страху є: відреагування (програвання) поточного напруження (у бесіді, через малюнки, гру, танець чи в іншій діяльності); напрацювання конструктивних способів поведінки в складних ситуаціях, оволодіння прийомами, які допомагають подолати занепокоєння, страхи (техніки саморегуляції, ауто-тренінгу); усвідомлення причин та джерел виникнення емоційних станів, оволодіння контролем над ситуацією страху; розвиток упевненості в собі; опосередкований спосіб корекції емоційної сфери, який робить дитину захищеною від стресів і страхів.

Для корекції страхів у дітей дитячого віку найчастіше використовують рольові та сюжетні ігри, малювання з подальшим аналізом намальованого, розповіді – приговорювання різних страхітливих речей та подій з відреагуванням психічного напруження, імпровізація, а також засоби, які розвивають сенсорну сферу дитини, зміцнюючи її зв'язок зі світом: малювання, музика, хореографія.

Майже всі методи подолання дитячих страхів передусім, вимагають від психологів, батьків обережності по відношенню їх застосування до дитини, поступовості у роботі.

Висновки. Психічні стани людини найчастіше проявляються у вигляді реакції на ситуацію, що склалася, і носять пристосувальний характер. Головною їх функцією є урівноважувати організм із зовнішнім середовищем, що постійно змінюється, приводити його можливості у відповідність до конкретних об'єктивних умов. Психічні стани тісно пов'язані з індивідуальними властивостями особистості.

Група емоційних психічних станів незалежно від їхньої модальності займає центральне положення та впливає на розвиток інших психічних станів. В системі негативних психічних станів, які мають переважно соціально-психологічне походження, провідне місце посідають емоційні негативні стани, зокрема стан страху.

Страх найчастіше розглядається як переживання, головною особливістю якого є виникнення під час передбачення небезпеки. Залежно від особливостей протікання і впливу на структурні компоненти особистості, він може переживатися як у формі емоції, так і у формі почуття. Сила переживання страху визначається зв'язком обставин, які викликали страх, з потребами, самооцінкою особистості та оцінкою нею інших людей і об'єктів.

Для людини виникнення страху може як сприяти особистісному розвитку, так і ставати на перешкоді досягненню поставлених цілей. Зокрема, переживання страху особистістю у формі почуття знижує самооцінку і рівень домагань людини, негативно впливає на її ціннісні орієнтації, обмежує сприйняття, мислення, стає на перешкоді повноцінній реалізації людиною своїх можливостей, здібностей.

Страхи неминуче супроводжують розвиток дитини і появу різних емоційних порушень, психологічних проблем, пов'язаних з несприятливими подіями в дитинстві.

Профілактика страхів полягає, перш за все, у вихованні таких якостей, як оптимізм, упевненість у собі, самостійність тощо.

Список використаних джерел

1. Алексеева Е. М. Психология психических состояний: Сборник статей. Вып. 4 / Е. М. Алексеева, А. О. Прохоров; ред. проф. А. О. Прохорова. – Казань: Центр инновационных технологий, 2002. – С. 131–144.
2. Варій М.Й. Загальна психологія / М.Й. Варій – К., 2007. – 968 с.
3. Ганзен В.А. Систематика психических состояний человека / В.А. Ганзен, В.Н. Юрченко // Вестн. ЛГУ. – 1991. – Сер. 6. – Вып. 1 (№6). – С. 47-55.
4. Изард К.Э. Психология эмоций / К.Э. Изард. – СПб., 1999. – 464 с.
5. Карпенко Н. Дитячі страхи / Н. Карпенко // Психологічна газета. – 2006. – №7. – С.8-12.
6. Прохоров А. О. Психология психических состояний / А.О. Прохоров. – Казань: Изд-во «Центр инновационных технологий», 2002. – С. 6–25.

7. Прохоров А.О. Психические состояния школьников и учителя в процессе их взаимодействия на уроке / А.О. Прохоров // Вопросы психологии. – 1990. – № 6. – С. 68-74.
8. Психология состояний: [хрестоматия / составители Т. Н. Васильева, Г. Ш. Габдрева, А. О. Прохоров]. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Речь, 2004. – 608 с.
9. Томчук С.М. Динаміка негативних психічних станів у молодших школярів та шляхи їх трансформації / С.М. Томчук // Психологія та суспільство. – 2005. – №3. – С. 101-108.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Alekseeva E. M. Psihologija psihicheskikh sostojanij: Sbornik sta-tej. Vyp. 4 / E. M. Alekseeva, A. O. Prohorov; red. prof. A.O. Prohorova. – Kazan': Centr innovacionnyh tehnologij, 2002. – S. 131–144.
2. Varij M.J. Zagal'na psihologija / M.J. Varij – K., 2007. – 968 s.
3. Ganzen V.A. Sistematika psihicheskikh sostojanij cheloveka / V.A. Ganzen, V.N. Jurchenko // Vesti. LGU. – 1991. – Ser. 6. – Vyp. 1 (№6). – S. 47-55.
4. Izard K. Je. Psihologija jemocij / K. Je. Izard. – SPb., 1999. – 464 s.
5. Karpenko N. Ditjachi strahi / N. Karpenko // Psihologichna gazeta. – 2006. – №7. – S.8-12.
6. Prohorov A. O. Psihologija psihicheskikh sostojanij / A. O. Prohorov. – Kazan': Izd-vo «Centr innovacionnyh tehnologij», 2002. – S. 6–25.
7. Prohorov A.O. Psihicheskie sostojanija shkol'nikov i uchitelja v processe ih vzaimodejstvija na uroke / A.O. Prohorov // Voprosy psihologii. – 1990. – № 6. – S. 68-74.
8. Psihologija sostojanij. [hrestomatija / sostaviteli T. N. Vasil'eva, G. Sh. Gabdreva, A. O. Prohorov]. — M.: PER SJe; SPb.: Rech', 2004. – 608 s.
9. Tomchuk S.M. Dinamika negativnih psihichnih staniv u molodshih shkoljariv ta shljahi ih transformacii / S.M. Tomchuk // Psihologija ta suspil'stvo. – 2005. – №3. – S. 101-108.

O.M. Kormylo. Mental states and their connection with a fear in a childhood. In the article the problem of mental states, their types and features are analysed. Scientists consider mental state as a temporary functional level of the psyche, that reflects the impact of the interaction of internal environment or external factors and determines the direction of flow of mental processes at the moment and expression of human mental characteristics distinguishing positive and negative mental states.

The biggest group of negative mental states includes emotional states, because the majority of them are prevalent as a part of the structure. Among negative mental states, which are peculiar for childhood, a state of fear is distinguished. It differs from anger, shame or other emotions. But when the total amount of child fears limits certain means of response and interaction with the outside world, it may be the mental stress, helplessness, absolute powerlessness. The down side is the fear of aggression, for which, according to K. Lorents, L. Taran, often hidden despair of a child who suffers from fear and finds understanding and love in the immediate vicinity. The desire to impose adult child throughout their children will cause uncertainty, ambivalence of emotions and as a result, fears that may manifest itself in outbreaks of aggression are part of the structure of the childhood.

The experimental research of children's fears was done by using projective method by T.V. Kolesina «Fears in the children.» The research is allowed to divide the types of the fear that are specific to 3 or 5 years old children. There are also single individual fears that are connected with their individual experience. The correction of children's fears requires an integrated approach.

Key words: mental states, negative mental states, fear, childhood.

Отримано: 25.01.2014 р.

УДК 378,147.016; 811,111'253

О.С. Кочубей

Психологічні особливості підготовки викладачів перекладу в мовному ВНЗ

О.С.Кочубей. Психологічні особливості підготовки викладачів перекладу в мовному ВНЗ. Стаття містить виклад основних напрямків в організації методичної підготовки викладачів перекладу. Концепцію методичної підготовки викладено з урахуванням багатоаспектної діяльності викладача перекладу, який фактично поєднує в собі спеціальності перекладача і педагога. Перераховано низку вимог, яким повинен відповідати кваліфікований викладач перекладу. Представлено загальні принципи організації навчання перекладу, формування в учнів перекладацької компетенції. Виклад матеріалу подано в руслі моделі, що трактує переклад як засіб міжмовної комунікації, специфіка якого визначає сукупність знань і умінь, які майбутній викладач перекладу